

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ЗАКОНОДАВЧОЇ БАЗИ ЩОДО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ

Баніт Ольга Василівна

доктор педагогічних наук, старший дослідник, провідний науковий
співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти
дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
olgabanit@ukr.net

Стрімкий розвиток суспільства знань актуалізує потребу навчання впродовж життя. Без постійного поповнення й оновлення знань стає практично неможливо жити: кожен раз з'являються нові продукти виробництва й нові послуги, опанування якими потребує нових знань. Тобто того звичного життя, коли після отримання диплома можна було працювати за певною спеціальністю майже все життя, час від часу підвищуючи кваліфікацію, вже не буде. Фахівець, який нині хоче бути конкурентоспроможним на ринку праці, мусить вчитися впродовж всього періоду професійної діяльності й паралельно розвиватися як особистість. Основними законодавчими документами, що регулюють професійний розвиток, є Конституція України, Закон України про освіту, Закон України про вищу освіту, Закон України про повну середню освіту та низка нормативно-правових документів.

У головному Законі нашої країни є стаття 23, у якій прописано право кожної людини на вільний розвиток своєї особистості й наголошено, що вона має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості [1]. У всіх наступних документах це чітко прослідковується: ми не просто маємо право – ми зобов'язані ним скористатися. Як це має відбуватися – окреслено в Законах. Так, у Законі України «Про освіту» (2017) питанням професійного розвитку присвячені ст. 18, ст. 54, ст. 58 і ст. 59. У статті 18 зазначено, що «освіта дорослих, що є складовою освіти впродовж життя,

спрямована на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки» [2]. Такого широкоаспектного цілеспрямованя більш ні в одному Законі немає, але саме це формулювання відображає вимоги і потреби і сьогодення.

У п.10 цієї статті подано визначення: «Безперервний професійний розвиток – це безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої та/або післядипломної освіти, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійної діяльності» [2]. Тут важливими є 2 фрази «вдосконалення професійних компетентностей» та «підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності». Це означає, що всі наступні документи мають базуватися на професійних компетентностях і стандартах професійної діяльності.

Ще один важливий пункт, на який варто звернути особливу увагу – це п.4: «Особа має право на вільний вибір закладу освіти, установи, організації, іншого суб'єкта освітньої діяльності, видів, форм, темпу здобуття освіти та освітньої програми в межах здобуття освіти дорослих» [2]. Такий підхід уможливорює альтернативу закладам післядипломної освіти, завдяки якій педагогічний персонал може відчувати різницю між викладанням у цих закладах і рівнем знань та їх подачею в інших суб'єктів. Звичайно, ця стаття не охоплює всіх нюансів освіти дорослих, тому актуальним є окремий Закон «Про освіту дорослих».

У Законі «Про вищу освіту» мова йде переважно про підвищення кваліфікації та стажування. Це ст 16, 33, 57, 59 і безпосередньо – ст. 60 [3]. Закон про повну середню освіту має 4 статті, що стосуються професійного розвитку: це ст. 37, 38, 40 і 51 [4]. Натомість у ньому професійний розвиток педагогічних працівників зводиться переважно до підвищення кваліфікації. Однак варто уваги є ст. 52, у якій прописано, що з метою забезпечення професійного розвитку

педагогічних працівників, здійснення їх науково-методичної підтримки у системі загальної середньої освіти функціонують центри професійного розвитку педагогічних працівників [4]. Саме зараз ми є свідками цього історичного процесу – створення таких центрів при ОТГ.

Розглянемо також два нормативно-правові документи, що стосуються професійного розвитку: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» є нині одним з основних, яким керуються всі, хто причетний до організації процесу професійного розвитку педагогічного персоналу. Він визначає особливості організації, форми, види, обсяги, терміни й процедуру підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників [5].

Натомість Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2013 р. № 207 визначає Порядок видачі ваучерів на навчання, перепідготовку й підвищення кваліфікації окремих категорій працюючих [6]. Ваучер – це документ встановленого зразка, що дає особі право на перепідготовку, підготовку на наступному освітньо-кваліфікаційному рівні, спеціалізацію, підвищення кваліфікації у навчальних закладах чи в роботодавця. Видається він певним категоріям, серед яких внутрішньо переміщені особи, звільнені з військової служби, учасники АТО, і окрема категорія осіб, які можуть навчатися за Програмою 45+ [6]. У Наказі Міністерства соціальної політики України від 25.06.2015 № 661 є Перелік професій, спеціальностей, напрямів підготовки та підвищення кваліфікації, для навчання за якими може бути виданий ваучер [7].

Таким чином, короткий аналітичний огляд законодавчої бази щодо професійного розвитку педагогічного персоналу засвідчує, що це питання потребує систематизації та узгодження на всіх рівнях, додаткового роз'яснення про визнання результатів неформальної освіти, окремого розгляду для такого важливого нині напрямку, як корпоративна освіта.

Література

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Закон України «Про освіту». (2017). Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Закон про вищу освіту. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
4. Закон про повну середню освіту. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 31, ст.226. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2013 р. № 207 «Порядок видачі ваучерів для підтримання конкурентоспроможності осіб на ринку праці». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207-2013-%D0%BF#Text>
7. Наказ Міністерства соціальної політики України від 25.06.2015 № 661. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0817-15#Text>